

การออกแบบนิทรรศการเชิงเล่าเรื่องและการจัดการพื้นที่:

กรณีศึกษานิทรรศการ “กล้วย กล้วย”

ปรีชญา คุรุเกษตร¹, ศิริวัฒนา ทานนท์², กิตติศักดิ์ เตชะกาญจนกิจ³,

ณัฐพนธ์ อนุสรณ์ทรงกูร⁴, กัลยาณี มุ่งเขตกลาง⁵

^{1,2,3,4}คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,
⁵บริษัท ธาระ ดิจิตอล โลไฟ จำกัด

Email: preechaya.kr@ssru.ac.th¹, siriwattanatanon@gmail.com², kittisak.te@ssru.ac.th³,
natthaphon.an@ssru.ac.th⁴, aiir.kanlayanee@gmail.com⁵

Received: Sep 20, 2024

Revised: Nov 27, 2024

Accepted: Dec 23, 2024

บทคัดย่อ

นิทรรศการเรื่อง “กล้วย กล้วย” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความรู้และความตระหนักถึงคุณค่าของกล้วยในชีวิตคนไทย โดยนำเสนอความสำคัญของกล้วยในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรม งานวิจัยมุ่งศึกษาการออกแบบที่สามารถกระตุ้นการรับรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เข้าชม ผ่านการจัดลำดับเนื้อหาตามแนวทางการเล่าเรื่อง การใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับผู้ชม การจัดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วม และการใช้แสง สี เสียง เพื่อกระตุ้นประสาทสัมผัส ระเบียบวิธีวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาและออกแบบพบว่า การจัดพื้นที่นิทรรศการแบ่งเป็น 4 โซนหลัก ได้แก่ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การเกษตร และนวัตกรรม ซึ่งจัดเรียงลำดับเนื้อหาให้เชื่อมโยงกัน พร้อมกิจกรรมเชิงโต้ตอบ และประสบการณ์ตรง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน รูปแบบนิทรรศการสะท้อนแนวคิดการให้กล้วยเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวัน การสร้างรายได้แก่ชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : กล้วย, วิถีชีวิต, การเกษตร, นิทรรศการ

**Narrative Exhibition Design and Space Management:
A Case Study of the 'Banana Banana' Exhibition**
Preechaya Krukaset¹, Siriwattana Tanon², Kittisak Techakanjanakit³,
Natapon Anusorntharangkul⁴, Kanlayanee Mungketklang¹

^{1,2,3,4} Faculty of Engineering and Industrial Technology, Suan Sunandha Rajabhat University,

⁵THANA DIGITAL LIFE CO., LTD., Bangkok, Thailand

Email: preechaya.kr@ssru.ac.th¹, siriwattanatanon@gmail.com², kittisak.te@ssru.ac.th³,

natthaphon.an@ssru.ac.th⁴, aiir.kanlayanee@gmail.com⁵

Received: Sep 20, 2024

Revised: Nov 27, 2024

Accepted: Dec 23, 2024

Abstract

The exhibition “Banana Banana” aims to promote knowledge and awareness of the value of bananas in Thai lives by presenting the importance of bananas in terms of history, culture, agriculture, product processing, and innovation. The research aims to study the design that can stimulate awareness and promote learning among visitors through the organization of content based on storytelling, the use of cultural symbols that connect with the audience, the organization of spaces to encourage participation, and the use of light, color, and sound to stimulate the senses. The research methodology consists of in-depth interviews and analysis of related case studies. The research and design results found that the exhibition space is divided into four main zones: history, culture, agriculture, and innovation, which are organized in a sequence of contents linked with interactive activities and direct experiences to enhance deep and sustainable learning. The exhibition format reflects the concept of making bananas an essential part of daily life, generating income for the community, and sustainably conserving resources.

Keywords : Bananas, Lifestyles, Agriculture, Exhibition

บทนำ

กล้วย (Musaceae) ถือเป็นพืชที่มีความสำคัญในวิถีชีวิตของคนไทยอย่างลึกซึ้งและหลากหลายมิติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทของกล้วยไม่ได้จำกัดเพียงแค่การเป็นแหล่งอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงการเป็นส่วนหนึ่งในวิถีวัฒนธรรม ประเพณี และเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ด้วยความหลากหลายในการใช้งานและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ กล้วยได้กลายเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

การนำเสนอหัวข้อ "กล้วย" ผ่านนิทรรศการ "กล้วย กล้วย" เป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของกล้วยในเชิงวิชาการและการสร้างความตระหนักรู้แก่สาธารณชน โดยเฉพาะบทบาทของกล้วยในการส่งเสริมวิถีชีวิตที่ยั่งยืน การพัฒนาชุมชน และการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย การออกแบบนิทรรศการมุ่งเน้นการใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้าชม พร้อมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับคุณค่าและบทบาทของกล้วยในสังคมไทย นอกจากนี้ นิทรรศการยังเน้นการออกแบบองค์ประกอบที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ เพื่อสร้างการสื่อสารสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เข้าชมจะได้รับการถ่ายทอดข้อมูลผ่านกระบวนการที่ช่วยกระตุ้นการจดจำและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักถึงความสำคัญของกล้วยในมิติต่าง ๆ ในบริบทของประเทศไทย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ากล้วยมีศักยภาพสูงในหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาอาหารเสริมสุขภาพและในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม กล้วยได้รับการยอมรับว่าเป็นวัตถุดิบสำคัญเนื่องจากมีคุณค่า

ทางโภชนาการสูง (Singh et al., 2016) เช่น ขนมอบเคี้ยวหรือเครื่องดื่มสุขภาพ ที่มีส่วนช่วยสร้างรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น (Baiyeri et al., 2018) จากข้อมูลจะเห็นได้ว่ากล้วยมีประโยชน์และคุณค่าในหลายมิติ แต่กลับมีงานวิจัยพบว่ามี การลดลงของการใช้กล้วยในชีวิตประจำวัน ที่อาจสะท้อนภาพวิถีชีวิตในเมืองใหญ่ที่เปลี่ยนไป (Wongnaa & Badu-Apraku, 2019) อุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนากล้วยอย่างยั่งยืน คือความต้องการของตลาดในด้านคุณภาพและปริมาณผลผลิต การผลิตในเชิงอุตสาหกรรมอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่สมดุล รวมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว นอกจากนี้ การขาดงานวิจัยและนวัตกรรมที่มุ่งพัฒนาการผลิตกล้วยที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดในยุคปัจจุบัน ยิ่งส่งผลให้ความพยายามในการสนับสนุนกล้วยในฐานะทรัพยากรที่มีคุณค่าเผชิญกับความท้าทาย ดังนั้น การพัฒนากล้วยอย่างยั่งยืนควรมุ่งเน้นในสามมิติหลัก ได้แก่ การส่งเสริมการแปรรูปและนวัตกรรม สนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เช่น อาหารสุขภาพหรือผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม การปรับปรุงกระบวนการผลิตที่ยั่งยืน พัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรและกระบวนการผลิตที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และรักษาคุณภาพของผลผลิต และการฟื้นฟูบทบาทของกล้วยในวิถีชีวิตประจำวัน เสริมสร้างการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของกล้วย ผ่านการสื่อสารและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กล้วยกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันอย่างยั่งยืน แนวทางเหล่านี้จะช่วยสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกล้วย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบันและสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต (Gebbers & Adamchuk, 2010)

การออกแบบนิทรรศการเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน แต่ก็มียุทธศาสตร์ต่อประสบการณ์และความเข้าใจของผู้เข้าชมอย่างมาก หนึ่งในเทคนิคสำคัญที่มีผลต่อการสร้างความเข้าใจคือ **การจัดลำดับเนื้อหา (Content Sequencing)** ทำหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่แนวคิดเบื้องต้นไปจนถึงประเด็นที่ซับซ้อน โดยการจัดลำดับเชิงตรรกะนี้สอดคล้องกับ**โครงสร้างการเล่าเรื่อง (Narrative Structure)** ที่จะช่วยให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเชื่อมโยงและสามารถติดตามเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่อง นักวิจัยหลายคนชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างการเล่าเรื่องเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหา รวมถึงเกิดความรู้สึกผูกพันและประทับใจในประเด็นที่นิทรรศการนำเสนอ (Falk & Dierking, 2018; Bitgood, 2010) อีกประเด็นที่ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางคือ **การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพื้นที่ (Spatial Relationship Analysis)** มีบทบาทสำคัญในการออกแบบพื้นที่นิทรรศการให้เหมาะสม การวิเคราะห์นี้ทำให้สามารถจัดการพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดตำแหน่งและขนาดของแต่ละพื้นที่ให้เหมาะกับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ เพื่อให้ผู้ชมมีประสบการณ์ที่ราบรื่นและสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างอิสระ การจัดการพื้นที่ที่ดีช่วยเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงและสร้างความดึงดูดใจ (McLean, 1993; Lord & Piacente, 2014)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์เพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบนิทรรศการเรื่อง "กล้วย กล้วย"
2. ศึกษาหลักการออกแบบนิทรรศการ เพื่อตอบสนองความต้องการในด้านประโยชน์ใช้สอยสำหรับผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการได้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบนิทรรศการ "กล้วย กล้วย" โดยเน้นที่การสร้างพื้นที่เพื่อถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกล้วยในหลากหลายมิติ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม และศิลปะ อีกทั้งยังมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของเกษตรกรไทยในการผลิตกล้วยอย่างยั่งยืนและมีมูลค่าเพิ่ม เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอบสนองความต้องการของผู้เข้าชม

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกล้วย จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อกล้วยในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การเกษตร และนวัตกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อกำหนดเนื้อหาและองค์ประกอบของนิทรรศการให้สื่อสารได้อย่างครอบคลุมและตรงประเด็น กระบวนการวิเคราะห์ได้จากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น บทบาทของกล้วยในวิถีชีวิตและประเพณีไทย การใช้กล้วยในอาหารและขนม งานเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เช่น อาหารเพื่อสุขภาพและบรรจุภัณฑ์ที่ยั่งยืน จากนั้นใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT เพื่อประเมินจุดเด่นและความท้าทาย และจัดกลุ่มข้อมูลตามหัวข้อสำคัญ เช่น บทบาทเชิงวัฒนธรรมและศักยภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อคัดเลือกประเด็นที่น่าสนใจและตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมาย ผลการวิเคราะห์นำไปสู่การกำหนดหัวข้อสำคัญของนิทรรศการ เช่น กล้วยในวัฒนธรรมไทย นวัตกรรมจากกล้วย และการอนุรักษ์พันธุ์กล้วย พร้อมวางโครงเรื่องที่เชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับสื่อการนำเสนอที่เหมาะสม เช่น อินเทอร์แอคทีฟ วิดีโอ กราฟิก และกิจกรรมทดลองที่สร้างประสบการณ์ตรงแก่ผู้เข้าชม การศึกษานี้จึงช่วยให้เนื้อหาและองค์ประกอบนิทรรศการ "กล้วย กล้วย" สื่อสารคุณค่าของกล้วยได้อย่างลึกซึ้ง พร้อมสร้างความ

ตระหนักรู้ในบทบาทของกล้วยต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืน

การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบนิทรรศการและกลุ่มเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการออกแบบนิทรรศการที่สามารถตอบสนองความต้องการของทั้งผู้ให้บริการ (นักออกแบบและผู้จัดนิทรรศการ) และผู้ใช้บริการ (ผู้เข้าชม) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เน้นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่นำไปใช้ในการออกแบบนิทรรศการ “กล้วย กล้วย” จากกลุ่มตัวอย่าง นักออกแบบและผู้จัดนิทรรศการ จำนวน 7 คน พบว่าหลักการสำคัญในการออกแบบนิทรรศการ คือ การจัดการพื้นที่และเนื้อหาให้เหมาะสม โดยเน้นการวางแผนเส้นทางเดินชมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยสื่อสารข้อมูลได้ครบถ้วน การใช้แสง สี เสียง และวัสดุที่ช่วยสร้างบรรยากาศ และการนำเทคนิคเชิงปฏิสัมพันธ์เข้ามาใช้ เช่น สื่ออินเทอร์แอคทีฟหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการจัดพื้นที่ที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชมและสร้างความประทับใจที่ยาวนาน สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ผู้เข้าชม จำนวน 13 คน ผลการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า ผู้ชมให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น บทบาทของกล้วยในวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ผู้ชมยังต้องการประสบการณ์ที่น่าจดจำจากนิทรรศการ เช่น การทดลองจริงหรือการมีส่วนร่วมกับสื่อที่สร้างปฏิสัมพันธ์ ผู้ชมยังคาดหวังถึงความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและพื้นที่จัดแสดง เช่น การจัดโซนที่เดินชมได้ง่าย พร้อมป้ายกำกับและคำอธิบายที่ชัดเจน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเจาะลึกถึงความคิดเห็น

ความรู้สึกร และประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเต็มที่ คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อให้สามารถปรับคำถามเพิ่มเติมตามการตอบของกลุ่มตัวอย่างและค้นหาข้อมูลที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยการเก็บข้อมูลนี้มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ประสบการณ์และความคาดหวังของผู้เข้าชม เพื่อให้สามารถออกแบบนิทรรศการที่ตอบโจทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์พื้นที่ และปัจจัยในการออกแบบ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาพื้นที่จัดแสดงและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการออกแบบ โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ เช่น ตารางความสัมพันธ์ (Interaction Matrix) และแผนภูมิความสัมพันธ์ (Bubble Diagram และ Circulation Diagram) (ดังรูปที่ 1) เพื่อระบุความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่การใช้งานและการสัญจรภายในนิทรรศการ ทั้งนี้ยังสามารถนำกรณีศึกษานิทรรศการที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมาเปรียบเทียบเพื่อสร้างแบบจำลองการออกแบบที่มีประสิทธิภาพและสามารถกระตุ้นการรับรู้และการเรียนรู้ของผู้เข้าชมได้อย่างสูงสุด

กรณีศึกษาและการประยุกต์ใช้ผลการวิเคราะห์ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง เช่น นิทรรศการ “บ้านและสวนแฟร์” และ “มหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ” เพื่อทำความเข้าใจลักษณะของพื้นที่ การจัดลำดับเนื้อหา และการออกแบบเชิงประสบการณ์ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาและเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีและวิธีการออกแบบที่เหมาะสมในการสร้างความดึงดูดและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าจดจำสำหรับผู้เข้าชม จากกรณีศึกษา โดยผลการวิเคราะห์นี้นำไปสู่การออกแบบแนวคิดสำหรับนิทรรศการ “กล้วย กล้วย” ที่สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างคุณค่าเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจได้อย่างสมบูรณ์

นำเสนอที่เน้นการเล่าเรื่องผ่านภาพและวัตถุจัดแสดง

พื้นที่วัฒนธรรม (Cultural Zone) แสดงถึงบทบาทของกล้วยในอาหารไทย ขนม และหัตถกรรม เช่น การใช้ใบตองในการประดิษฐ์ของใช้และการทำขนมไทยที่มีส่วนผสมของกล้วย พื้นที่นี้ออกแบบเพื่อให้ผู้ชมได้สัมผัสและมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรม เช่น การทดลองประดิษฐ์งานจากใบตองหรือการเรียนรู้การทำขนมไทย ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์อย่างมีส่วนร่วม

พื้นที่การเกษตร (Agricultural Zone) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์กล้วย การปลูก และการดูแลรักษาที่สอดคล้องกับแนวคิดเกษตรยั่งยืน พื้นที่นี้เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยและการจัดแสดงเครื่องมือหรือสื่อที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เพื่อสร้างความเข้าใจในมิติของการผลิตกล้วยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

พื้นที่นวัตกรรม (Innovation Zone) นำเสนอผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากกล้วย เช่น อาหารเพื่อสุขภาพ บรรจุภัณฑ์ย่อยสลายได้ และสิ่งทอ พื้นที่นี้มุ่งสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ชมเห็นถึงศักยภาพของกล้วยในการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ ผ่านกิจกรรมทดลอง เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้

การจัดพื้นที่นิทรรศการช่วยให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและลึกซึ้ง ผู้ชมสามารถสำรวจและเชื่อมโยงเนื้อหาจากแต่ละพื้นที่เพื่อเห็นภาพรวมของกล้วยในทุกมิติ ทั้งในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการพัฒนาที่ยั่งยืน นิทรรศการนี้จึงเป็นการให้ความรู้ ช่วยสร้างความตระหนักรู้และแรงบันดาลใจให้ผู้ชมเข้าใจถึงคุณค่าและบทบาทสำคัญของกล้วยในสังคมไทย

การเชื่อมโยงพื้นที่ (Spatial Connectivity) การจัดการพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและการเข้าถึงที่ง่ายตายถูกออกแบบเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในการเดินชม ทั้งนี้ได้ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพื้นที่ เพื่อจัดสรรตำแหน่งของแต่ละพื้นที่ให้

เหมาะสมกับเนื้อหาและการเคลื่อนที่ของผู้เข้าชม ตัวอย่างเช่น การกำหนดพื้นที่ต้อนรับไว้บริเวณต้นทางของเส้นทางการเข้าชมและเชื่อมต่อไปยังพื้นที่เนื้อหาหลักอย่างชัดเจน

การลำดับพื้นที่ (Spatial Sequencing) ผลการสัมภาษณ์และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าการลำดับพื้นที่ที่เหมาะสมช่วยให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจและมีประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาแต่ละส่วน พื้นที่นิทรรศการได้รับการจัดลำดับตามแนวทางการเล่าเรื่อง โดยเริ่มจากการแนะนำเบื้องต้นเกี่ยวกับกล้วย สู่วิทยาศาสตร์ในมิติที่ลึกซึ้ง เช่น การเกษตรและนวัตกรรม เพื่อสร้างการรับรู้ที่ต่อเนื่องและสมบูรณ์

การให้ความสำคัญของพื้นที่แต่ละส่วน (Area Prioritization) ในการออกแบบเน้นความสำคัญของพื้นที่ต่าง ๆ ตามความจำเป็นในการถ่ายทอดเนื้อหา พื้นที่สำคัญ เช่น พื้นที่การแปรรูปกล้วยและพื้นที่การวิจัยและนวัตกรรม ถูกจัดให้มีพื้นที่ที่เหมาะสมและการจัดแสงที่โดดเด่น เพื่อดึงดูดความสนใจและเน้นย้ำประเด็นหลักของนิทรรศการ

การเข้าถึงและการนำเสนอ (Accessibility and Presentation) การออกแบบให้พื้นที่แต่ละส่วนสามารถเข้าถึงได้ง่ายถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มความสะดวกให้กับผู้เข้าชม เช่น ทางเดินกว้างขวาง สัญลักษณ์นำทางที่ชัดเจน และการจัดพื้นที่ให้รองรับกลุ่มผู้ชมได้หลากหลาย การนำเสนอเนื้อหาใช้สื่อและการจัดแสงเสียงที่สอดคล้องกับเนื้อหาแต่ละพื้นที่

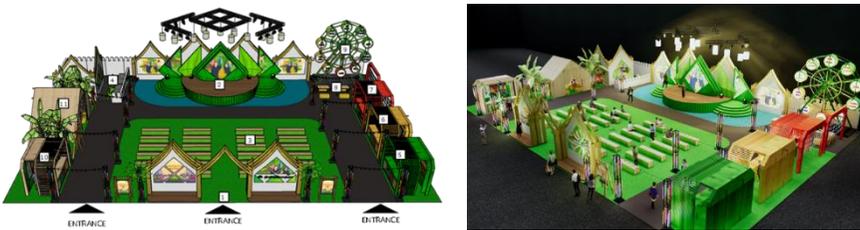
ขอบเขตในการออกแบบนิทรรศการครั้งนี้อยู่ในกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่และการจัดลำดับเนื้อหาเป็นหลัก โดยไม่ได้ศึกษาการนำเสนอเทคโนโลยีเชิงลึก ดังนั้นผลการออกแบบนิทรรศการนี้จึงครอบคลุมเพียงการแบ่งพื้นที่ การเชื่อมโยงพื้นที่ การลำดับพื้นที่ และการให้ความสำคัญของพื้นที่ตามเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอเท่านั้น (ตัวอย่างการออกแบบดังรูปที่ 2-5)

รูปที่ 2 แผนผังงานนิทรรศการ

รูปที่ 3 ภาพรวมทั้งหมดของพื้นที่นิทรรศการประวัติและความเป็นมาของต้นกล้วย

รูปที่ 4 พื้นที่เวทีกิจกรรม

รูปที่ 5 บรรยากาศพื้นที่นิทรรศการกล้วยกับงานวิจัย และนวัตกรรม

ผลการศึกษานี้เน้นถึงความสำคัญของการออกแบบ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ โดยการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ใช้สอย

ที่ส่งผลให้เกิดการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณภาพ ในนิทรรศการ นอกจากนี้การกำหนดหลักเกณฑ์ ในการวัดค่าความสัมพันธ์จะช่วยให้การออกแบบ

มีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การวิจัยนี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างนิทรรศการที่มีคุณค่าทางการศึกษา แต่ยังเป็นแนวทางในการเพิ่มมูลค่าและความสำคัญให้กับกล้วยในสังคมไทย โดยการสร้างความตระหนักรู้และกระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในอนาคต

สรุปและอภิปรายผล

ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบพื้นที่และองค์ประกอบในการจัดนิทรรศการที่สามารถกระตุ้นการรับรู้และการเรียนรู้ของผู้เข้าชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนิทรรศการเรื่อง “กล้วยกล้วย” ได้ถูกออกแบบมาเพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีการลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับเนื้อหาแต่ละส่วน การออกแบบแบ่งพื้นที่เป็นพื้นที่ที่ชัดเจน เช่น พื้นที่ประวัติศาสตร์ พื้นที่การเกษตร และพื้นที่นวัตกรรม โดยการจัดเรียงพื้นที่ต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวทางการเล่าเรื่องช่วยให้ผู้เข้าชมสามารถติดตามเนื้อหาได้อย่างต่อเนื่องและเกิดความเข้าใจเชิงลึกในแต่ละมิติ นอกจากนี้ การจัดการพื้นที่ยังคำนึงถึงการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่และการจัดการทางสัญจรอย่างเป็นธรรมชาติ ผ่านการใช้เส้นทางที่สะดวกและสื่อชี้หน้าที่ชัดเจน ช่วยให้ผู้เข้าชมไม่เกิดความสับสนในการสำรวจพื้นที่ และทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าจดจำ อีกทั้งการใช้แสง สี เสียง และการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ให้สอดคล้องกับเนื้อหา ยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับแต่ละส่วนของนิทรรศการ ตัวอย่างเช่น การใช้แสงอบอุ่นในพื้นที่ประวัติศาสตร์เพื่อสร้างความรู้สึกลึกลับซิดหรือการใช้สื่อเทคโนโลยีในพื้นที่นวัตกรรมเพื่อให้ผู้เข้าชมสัมผัสถึงความทันสมัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย การศึกษา

เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอ เช่น การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality) หรือเทคโนโลยีเสริม (Augmented Reality) เพื่อเพิ่มมิติของประสบการณ์การเรียนรู้ การวิจัยเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้เข้าชมในนิทรรศการที่ใช้เทคนิคการจัดการพื้นที่ที่แตกต่างกัน จะช่วยให้เข้าใจถึงผลกระทบของเทคนิคการจัดการพื้นที่ในรูปแบบที่หลากหลาย และช่วยปรับปรุงการออกแบบให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ชมได้มากขึ้น

References

- Bitgood, S. (2010). *An attention-value model of museum visitors*. Center for the Advancement of Informal Science Education (CAISE).
- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2018). *Learning from museums: Visitor experiences and the making of meaning* (2nd ed.). Rowman & Littlefield.
- Gebbers, R., & Adamchuk, V. I. (2010). Precision agriculture and food security. *Science*, 327(5967), 828-831. <https://doi.org/10.1126/science.1183899>
- Krukaset, P. (2018). *Research for Interior and Exhibition Design*. Bangkok: Media and Photography Center, Suan Sunandha Rajabhat University.
- Lord, B., & Piacente, M. (2014). *Manual of museum exhibitions* (2nd ed.). Rowman & Littlefield.

McLean, K. (1993). *Planning for people in museum exhibitions*. Association of Science-Technology Centers.

Phra Sophon Kanaphorn. (2016). *Kreu Kluai Thep Rots*. April 8, 2016. https://oer.learn.in.th/search_detail/result/18324

Pirapachara, J. (2015, June 4). *Comprehensive banana: Research contributions to support the royal initiative on plant genetic conservation*. Juthamas Page. <http://www.chutamas.info/?p=1212>

Singh, B., Singh, J. P., Kaur, A. & Singh, N. (2016). Bioactive compounds in banana and their associated health benefits – A review. *Food Chemistry*, 206. 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2016.03.033>